

ОГЛЯД ІНСТРУМЕНТІВ ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ (травень – червень 2024 р.)

Бюджетна політика

У звітному періоді тривала робота з підготовки нормативної бази для забезпечення використання бюджетних коштів, їх цільового й ефективного використання, підвищення обороноздатності держави, забезпечення доступності освітніх послуг, стимулювання бізнесу тощо.

Міністерство фінансів України поінформувало¹ про стан виконання Державного бюджету України у січні – травні 2024 р. За оперативною інформацією Казначейства, за 5 міс. 2024 р. до державного бюджету надійшло 1074,8 млрд грн (у т. ч. до загального фонду – 775,4 млрд грн).

Касові видатки державного бюджету за цей період склали 1544,5 млрд грн (у т. ч. загального фонду – 1257 млрд грн).

Державні запозичення до загального фонду державного бюджету за цей період становили 612 млрд грн, з яких від розміщення ОВДП надійшло 189,5 млрд грн, а із зовнішніх джерел – 422,5 млрд грн (або близько 10,8 млрд дол. США). Платежі з погашення державного боргу за 5 міс. 2024 р. становили 201,7 млрд грн (91,5 % плану), платежі з обслуговування – 101,7 млрд грн (91,6 % плану).

Для порівняння: у січні – травні 2023 р. доходи державного бюджету становили 1061 млрд грн, а видатки – 1408,4 млрд грн.

Передусім кошти державного бюджету спрямовували до сфери безпеки та оборони держави. Зокрема, частка видатків для сфери оборони сягнула 50,6 %, громадського порядку, безпеки та судової влади – 15,1 % від загального обсягу видатків (*рис. 1*).

¹ Мінфін: У травні податок на прибуток підприємств забезпечив понад чверть доходів загального фонду держбюджету. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_u_travni_podatok_na_pributok_pidpriemstv_zabezpechiv_ponad_chvert_dokhodiv_zagalnogo_fondu_derzhbiudzhetu-4633

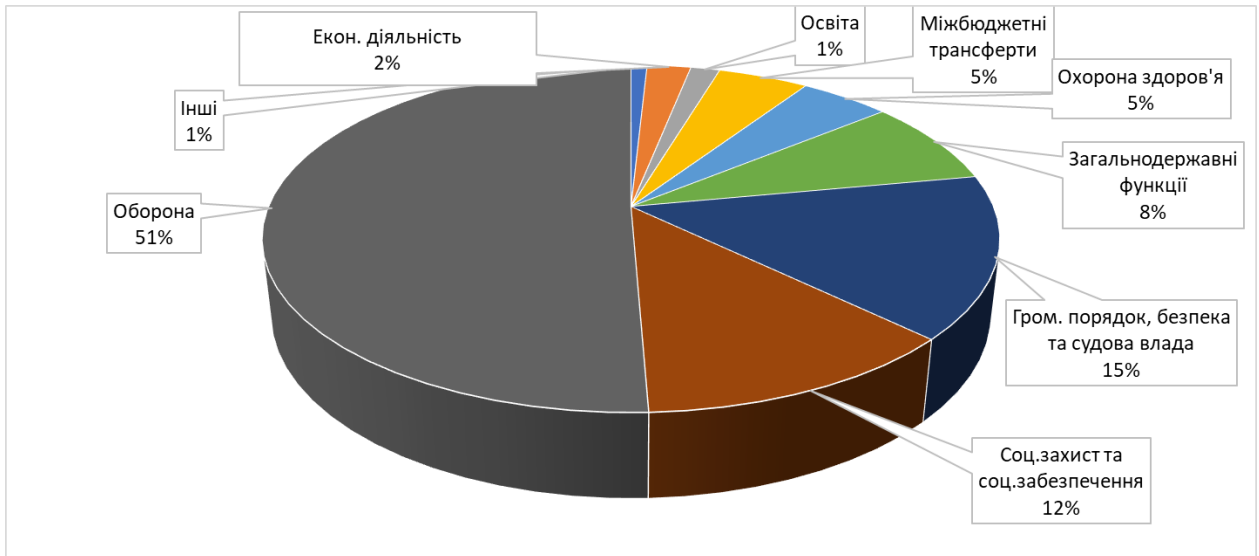

Рис. 1. Видатки Державного бюджету України за січень – травень 2024 р. (за функціональною класифікацією видатків), %
 Джерело: Державна казначейська служба України.

Пріоритетним напрямом видатків, як і дотепер, є соціальна сфера. У січні – травні 2024 р. з державного бюджету на соцвиплати спрямовано 188,7 млрд грн, що становить майже 12 % загального обсягу видатків держбюджету.

Окрім того, забезпечувано активну підтримку місцевих бюджетів: перераховано міжбюджетних трансфертів сумою 73,2 млрд грн (їхня частка у видатках держбюджету становить 4,7 %).

Уточнено питання здійснення внутрішнього аудиту та внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів. З цією метою внесено зміни до Порядку здійснення внутрішнього аудиту та утворення підрозділів внутрішнього аудиту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 вересня 2011 р. № 1001, та Основних засад здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2018 р. № 1062. Цими змінами, серед іншого, передбачено: доповнення переліку принципів, на яких ґрунтується внутрішній контроль, новими принципами *інтегрованості, відповідальності та підзвітності, адекватності*; покладення на аудиторський комітет надання консультацій та розгляд питань, пов'язаних з організацією та здійсненням внутрішнього контролю; уточнення шляхів забезпечення організації та здійснення внутрішнього контролю в бюджетній установі; посилення управлінської відповідальності та підзвітності керівників і працівників бюджетної установи; запровадження з 2026 р. декларації керівника з внутрішнього контролю тощо. Такі зміни передбачає План заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2023 року та Плану пріоритетних дій Уряду на 2024 рік, приведення застосованої в Основних засадах термінології у відповідність до Законів України «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» та «Про медіа»^{2,3}. Вказані зміни дадуть

² Євроінтеграція: Уряд посилює управлінську відповідальність та підзвітність керівників розпорядників бюджетних коштів. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ievrointegratsiia_uriad_posiliuie_upravlinsku_vidpovidalnist_tapidzvitnist_kerivnikiv_r

змогу посилити ефективність внутрішнього контролю в державних органах, управлінську відповідальність в них (постанова Кабінету Міністрів України від 13 червня 2024 р. № 677).

Затверджено Порядок державного стимулювання створення та функціонування індустріальних парків. Ним передбачено механізм та вимоги надання коштів на будівництво об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури, потрібних для створення та функціонування індустріальних парків, а також компенсації за приєднання до інженерно-транспортних мереж. Кошти надаватимуть ініціаторам створення або керівним компаніям (заявникам) індустріальних парків. Максимальний розмір стимулювання становить 150 млн грн, співфінансування робіт 50 / 50 % (або 80 / 20 %, якщо заявники походять з деокупованих територій). Водночас кожен заявник бере на себе зобов'язання протягом трьох років побудувати на території індустріального парку не менше як 5 тис. кв м та залучити не менше ніж двох учасників. Якщо умови не буде виконано, то заявник має повернути державі всі витрачені бюджетні кошти⁴ (постанова Кабінету Міністрів України від 4 червня 2024 р. № 644).

Уточнено Порядок та умови надання субвенції на придбання обладнання, модернізацію (проведення реконструкції та капітального ремонту) їдалень (харчоблоків) закладів загальної середньої освіти. Відповідні зміни внесено до постанови Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2022 р. № 120. Зокрема, розширено напрями спрямування коштів – їх можна буде використати не лише на оновлення обладнання, а й на створення та проведення реконструкції чи капітального ремонту приміщень їдалень (харчоблоків) у школах; встановлено критерії добору проєктів; уточнено вимоги до відбору проєктів; моніторинг реалізації проєктів здійснюватиметься через систему DREAM тощо. У 2024 р. на такі цілі в державному бюджеті передбачено 1,5 млрд грн (постанова Кабінету Міністрів України від 17 травня 2024 р. № 575).

Проведено розподіл субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на облаштування безпечних умов у закладах, що надають загальну середню освіту. Загальний обсяг розподіленої субвенції сягнув 2,2 млрд грн. За інформацією МОН⁵, це 50 проєктів на ремонт і будівництво укриттів переважно у восьми прифронтових і прикордонних із РФ областях. Їх відбір здійснювали на основі поданих громадами заявок через систему DREAM, відповідних рекомендацій до них від обласних військових адміністрацій та остаточного відбору комісією МОН відповідно до критеріїв, визначених постановою Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2024 р. № 417 (розпорядження Кабінету Міністрів України від 4 червня 2024 р. № 496-р).

ozporiadnikiv_biudzhethnikh_koshtiv-4653

³ Кабмін провів засідання: які рішення ухвалили 13 червня. URL: <https://sud.ua/uk/news/ukraine/303194-kabmin-provel-zasedanie-kakie-resheniya-prinyali-13-iyunya-b83e69>

⁴ Державне стимулювання створення та функціонування індустріальних парків: схвалено новий порядок. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhavne-stymuliuvannia-stvorennia-ta-funktsionuvannia-industrialnykh-parkiv-skhvaleno-novyi-poriadok>

⁵ Уряд затвердив спрямування коштів до місцевих бюджетів на облаштування шкільних укриттів. URL: <https://mon.gov.ua/news/uriad-zatverdyyv-spriamuvannia-koshtiv-do-mistsevykh-biudzhativ-na-oblashtuvannia-shkilnykh-ukryttiv>

Уточнено Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для компенсацій витрат на гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення. Зокрема, передбачено можливість отримання компенсації як фермерам, землі яких уже розміновано сертифікованими операторами протимінної діяльності в період з 24 лютого 2022 р. по 15 квітня 2024 р., так і тим, які лише планують розпочати розмінування власних сільгоспділянок, або на яких вони працюють як орендарі. На ці потреби Державним бюджетом України на 2024 рік передбачено 3 млрд грн, держава компенсуватиме 80 % вартості розмінування (постанова Кабінету Міністрів України від 17 травня 2024 р. № 580).

Проведено розподіл коштів, які надходять від Міжнародного банку реконструкції та розвитку і Міжнародної асоціації розвитку для підтримки сільського господарства. Кошти сумою 2,46 млрд грн буде спрямовано для збільшення статутного капіталу Фонду часткового гарантування кредитів у сільському господарстві (443,6 млн грн), підтримки фермерських господарств та інших виробників сільськогосподарської продукції (2002,4 млн грн) та створення й функціонування Групи управління Проектом «Екстрений проєкт надання інклюзивної підтримки для відновлення сільського господарства України (ARISE)» при Мінагрополітики (17,7 млн грн) (розпорядження Кабінету Міністрів України від 4 червня 2024 р. № 495-р).

Тривала робота щодо здійснення заходів з підвищення обороноздатності держави, підтримки функціонування об'єктів інфраструктури та населення.

Дозволено спрямовувати кошти, які виділяють з державного бюджету для підтримки регіональної політики, також для реалізації проєктів із здійснення заходів з відновлення та подолання наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України. Відповідні зміни внесено до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки регіональної політики, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2016 р. № 827. У Державному бюджеті України на 2024 рік для підтримки регіональної політики передбачено 597,6 млн грн (постанова Кабінету Міністрів України від 07 червня 2024 р. № 672).

Уточнено питання надання кредитів громадянам – індивідуальним забудовникам житла на селі. Змінами, що внесено до Правил надання довгострокових кредитів індивідуальним забудовникам житла на селі, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 5 жовтня 1998 р. № 1597, та до Положення про порядок формування і використання коштів фондів підтримки індивідуального житлового будівництва на селі, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 3 серпня 1998 р. № 1211, унормовано окремі питання, що стосуються: можливості отримання кредитів для капітального ремонту, у тому числі здійснення енергоефективних заходів та термомодернізації житла; граничних розмірів кредитів; можливості повторного отримання особами, які уже отримали кредит, але втратили житло внаслідок військової агресії РФ; ненарахування пені за прострочення сплати кредитів особами, які мають задеклароване / зареєстроване місце проживання в населених пунктах, унесених до переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих тощо. У Державному бюджеті України на 2024 рік на надання таких кредитів передбачено 30,76 млн грн; окрім того, такі кредити надають коштом місцевих

бюджетів у рамках програми «Власний дім» (постанова Кабінету Міністрів України від 13 червня 2024 р. № 680).

Ухвалено рішення виділити з фонду ліквідації наслідків збройної агресії:

- 826,2 млн грн для фінансування заходів щодо відновлення пошкоджених інфраструктурних об'єктів Зміївської та Трипільської теплових електричних станцій (розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 травня 2024 р. № 437-р). Окрім того, для цих цілей виділено також 725,6 млн грн з резервного фонду (постанова Кабінету Міністрів України від 17 травня 2024 р. № 561);

- 428,5 млн грн Мінінфраструктури для надання компенсації для відновлення об'єктів нерухомого майна, пошкоджених унаслідок бойових дій, з використанням послуги «Відновлення» (постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2024 р. № 588).

Ухвалено рішення збільшити обсяг резервного фонду – проведено перерозподіл видатків державного бюджету, передбачених Мінфіном, та збільшено на 2,5 млрд грн обсяг бюджетної програми «Резервний фонд» завдяки зменшенню видатків, що планувалися для обслуговування державного боргу (розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 травня 2024 р. № 469-р). Нагадаємо, що розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2024 р. № 338-р вже було збільшено обсяг резервного фонду на 5,5 млрд грн.